

Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM

Yttrande över remiss - Skärpta regler om ungdomsövervakning och straffreduktion för unga SOU 2024:39, Ju2024/01476

Utredningen skärpta regler för unga lagöverträdare presenterar förslag på ändringar av den straffrättsliga särbehandlingen av unga lagöverträdare. Umeå kommun instämmer i utredningens förslag angående lagöverträdare i 18–20 års åldern. Förslagen gällande lagöverträdare i 15–17 års åldern är mer komplicerade och det finns farhågor att förslagen potentiellt kan innebära negativa konsekvenser. I detta sammanhang vill kommunen understryka det problematiska med att det finns flera utredningar som pågår eller nyligen har avslutats som kan ha påverkan på, eller påverkas av, förslagen i denna utredning. Utan helhetsyn mellan utredningarna finns en risk att konsekvenserna av de olika förslagen blir svåröverskådliga.

I remissvaret väljer Umeå kommun att lämna synpunkter på delar av utredningens förslag och bedömningar.

Umeå kommuns synpunkter

6 Ungdomsreduktion i åldrarna 18–20 år

Umeå kommun tillstyrker förslagen i avsnitt 6.3, 6.5.2 och 6.6.2 som innebär att lagöverträdare i åldrarna 18–20 år kommer behandlas som andra vuxna.

6.6.3 Socialtjänstens verksamhet

Umeå kommun anser att det är positivt att medlingsverksamheten för 18–20 åringar kommer att finnas kvar inom socialtjänsten.

7.3.1 Ungdomsreduktion även vid allvarlig brottslighet

Umeå kommun är eniga med utredningens bedömning att ungdomsreduktionen inte bör avskaffas helt för lagöverträdare i åldersgruppen 15–17 år ens vid allvarlig brottslighet.

7.3.4 Ungdomsreduktion bör göras i skälig omfattning

Umeå kommun ser både fördelar och nackdelar med förslaget om att ungdomsreduktionen bör göras i skälig omfattning. Att förslaget innebär att åldern generellt kommer ges påtagligt minskad betydelse vid straffmätningen är kommunen tveksamma till. Däremot anser kommunen att det kan finnas anledning att öka repressionsnivån gentemot unga lagöverträdare som har en etablerad kriminell identitet. Med anledning av detta ställer sig kommunen positiv till att domstolarna föreslås få större utrymme att göra mer nyanserade bedömningar av vilket genomslag den tilltalades ungdom bör få vid straffmätningen.

Effekten av den förändrade ungdomsreduktionen är något som oroar Umeå kommun, framför allt eftersom fler barn riskerar dömas till en frihetsberövande påföljd. Denna oro har sin grund i att både forskning och erfarenhet tyder på att strängare straff, framför allt i form av frihetsberövande påföljder, riskerar att påverka barns utveckling negativt och leda till återfall i brott. Detta gör att det är tveksamt om förslaget kan anses vara förenligt med barnets bästa.

Umeå kommun antar att förslaget även kan resultera i att inte lika många unga lagöverträdare döms till ungdomspåföljder inom socialtjänsten. Här vill kommunen lyfta fram att barn som begår brott ofta har ett särskilt behov av stöd och hjälp för att kunna återföras till ett socialt välfungerande liv utan fortsatt kriminalitet och socialtjänsten är den instans som av lagstiftaren har ansetts ha de bästa förutsättningarna för att tillgodose dessa behov. Utöver detta vill kommunen framhålla att genom ungdomstjänst får socialtjänsten kontakt med ungdomar och familjer som de inte skulle nå annars. Ungdomstjänst har möjlighet att uppmuntra och hjälpa familjerna att söka stöd via bistånd.

10.3.2 Ungdomsövervakning i stället för ungdomsvård

Umeå kommun är tveksamma till detta förslag. Denna tveksamhet grundar sig bland annat i att socialtjänstens erfarenhet är att ungdomsvård har god effekt, endast ett fåtal av lagöverträdarna som dömts till ungdomsvård i Umeå återfaller i brott. Utöver detta funderar kommunen på om Kriminalvården har tillräckliga resurser och kapacitet för att hantera en ökad volym av unga lagöverträdare.

Umeå kommun vill också lyfta fram vikten av att Kriminalvården säkerställer en effektiv samverkan med socialtjänsten och andra aktörer för att ge unga lagöverträdare det psykosociala stöd och den rehabilitering de behöver för att förhindra återfall.

10.3.3 Ungdomsövervakning vid återfall

Umeå kommun instämmer i utredningens förslag att rätten som skäl för ungdomsövervakning särskilt ska beakta om den unge tidigare har dömts till ungdomstjänst eller ungdomsvård.

11.2 En ny påföljd behövs

Utredningen bedömer att den nya påföljden utvidgad ungdomsövervakning kan medföra att fängelse i många fall kan undvikas och detta gör att Umeå kommun tillstyrker förslaget.

Umeå kommun vill här framhålla vikten av att Kriminalvården mäter de långsiktiga effekterna av Kriminalvårdens ungdomspåföljder.

11.5.1 Verkställighetsplanens innehåll

Umeå kommun uppskattar att det utöver de obligatoriska momenten är möjligt att ange andra föreskrifter i verkställighetsplanen som utgår från den dömdes tillvaro och särskilda behov.

11.8.2 Samarbetet mellan myndigheterna

Umeå kommun ser positivt på förslaget om att socialnämnden i den kommun som enligt socialtjänstlagen har ansvar för den dömda ska utse en särskild handläggare för honom eller henne under verkställigheten.

Karolina Lundqvist
Socialdirektör

Camilla Nilsson
Utredare

§ 252

Diarienumr.: IFN-2024/00207

Remiss - Skärpta regler om ungdomsövervakning och straffreduktion för unga SOU 2024:39, Ju2024/01476

Beslut

Individ- och familjenämnden yttrar sig till Justitiedepartementet i enlighet med yttrande 2024-10-08.

Reservation

Igor Hell (M) och Andreas Sellstedt (V) reserverar sig till förmån för eget yrkande.

Ärendebeskrivning

Justitiedepartementet har inbjudit Umeå kommun att lämna synpunkter på delbetänkandet *Skärpta regler om ungdomsövervakning och straffreduktion för unga (SOU 2024:39)*.

Uppdraget i delbetänkandet var i huvudsak att överväga dels hur den nuvarande påföljden ungdomsövervakning bör förstärkas, dels att införa en ny påföljd, utvidgad ungdomsövervakning, som ska innehålla fler kontrollmöjligheter och andra verktyg än ungdomsövervakning. I delbetänkandet hanteras även frågor om ungdomsreduktionen. Förslagen handlar bland annat om att:

- ungdomsreduktionen för lagöverträdare i åldrarna 18–20 år avskaffas helt
- särregleringen av domstolsprocessen i fortsättningen enbart ska gälla för barn under 18 år
- minska ungdomsreduktionen för lagöverträdare i åldern 15–17 år
- ungdomsövervakning ska kunna dömas ut i fler fall
- ingen obligatorisk halvtidsprövning av rörelseinskränkningarna vid ungdomsövervakning
- införa en nya ungdomspåföljd - utvidgad ungdomsövervakning
- vid utvidgad ungdomsövervakning ska verkställighetsplanering göras på ungdomsavdelning i kriminalvårdsanstalt

- fler kontrollmöjligheter hur verkställigheten fungerar vid ungdomsövervakning och utvidgad ungdomsövervakning.

Förslagen om förändring av ungdomsreduktionen kan förväntas få betydelse både vid straffmätningen och valet av påföljd för lagöverträdare i åldrarna 18–20 år vid brott som har ett lägre straffvärde än fängelse i ett år. Beträffande lagöverträdare i åldersgruppen 15–17 år kommer minskningen av ungdomsreduktionen innebära att straffmätningarna för samma brott kommer att bli högre än tidigare. Det i sin tur innebär att tillämpningsområdet för de olika ungdomspåföljderna förskjuts och att en mer ingripande påföljd i många fall måste väljas för att den ska motsvara straffmätningens värde. Utredningens förslag om förändrad ungdomsreduktion i åldersgruppen 15–17 år kan också leda till att åklagare i större utsträckning än i dag kommer att begära att barnet häktas.

Förslagen i andra utredningar som berör barn som begår brott bedöms ha en samverkande effekt med delbetänkandets förslag om en förändrad ungdomsreduktion på så sätt att effekten av den förändrade ungdomsreduktionen i fråga om påföljdsval och straffmätning kan förväntas bli större än vad som annars hade varit fallet.

Den nya påföljden utvidgad ungdomsövervakning kan förväntas medföra att fängelse i många fall kan undvikas för lagöverträdare i åldersgruppen 15–17 år vid straffmätningarna som överstiger fängelse i ett år. Effekten av den minskade ungdomsreduktionen begränsas därigenom i viss mån. För de som gör sig skyldiga till de allra allvarligaste brotten innebär förslagen en tydlig skärpning i fråga om påföljdsvalet.

Förslaget om utvidgad ungdomsövervakning och i någon mån de skärpta reglerna om ungdomsövervakning bedöms öka socialnämndens kostnader. Skälet till denna bedömning är att socialnämnden ska tillhandahålla en särskild handläggare till den dömde vid utvidgad ungdomsövervakning. Vidare kan det antas att utvidgad ungdomsövervakning kommer kräva en tätare och mer omfattande samverkan mellan kriminalvården och socialnämnden. Utredningen föreslår att kommunerna tillförs 5 miljoner kronor per år som ett led i genomförandet av förslagen.

Utredningen räknar med att förslagen får positiva effekter i arbetet med att motverka ungas brottslighet och i det brottsförebyggande arbetet.

Arbetsutskottets beslutsordning

Yrkande

Andreas Lundgren (S) yrkar att ärendet går utan eget yttrande till nämnden.

Arbetsutskottets beslutgång

Ordförande frågar om utskottet är redo att gå till beslut och finner så.

Ordförande frågar om utskottet kan enas om att låta ärendet gå utan eget yttrande och finner så.

Individ- och familjenämndens beslutsordning

Yrkande

Igor Hell (M) yrkar att i stycke i 7.3.4 så stryks "Effekten av den förändrade ungdomsreduktionen är något som oroar Umeå kommun, framför allt eftersom fler barn riskerar dömas till en frihetsberövande påföljd. Denna oro har sin grund i att både forskning och erfarenhet tyder på att strängare straff, framför allt i form av frihetsberövande påföljder, riskerar att påverka barns utveckling negativt och leda till återfall i brott. Detta gör att det är tveksamt om förslaget kan anses vara förenligt med barnets bästa."

Och ersätts med "Den utveckling som har skett i Sverige, med allt fler unga lagöverträdare måste stoppas. Här behöver vi börja tänka nytt när det gäller unga personer som begår brott".

Andreas Sellstedt (V) yrkar att i sin helhet stryka textstycket under 6 Ungdomsreduktion i åldrarna 18-20 år i individ- och familjenämndens yttrande till remissen.

Andreas Lundgren (S), Veronica Kerr (KD), Pranav Nair (L) yrkar bifall till tjänsteskrivelsens förslag till beslut.

Andreas Lundgren (S) yrkar avslag Hells (M) och Sellstedts (V) yrkanden.

Individ- och familjenämndens beslutgång

Ordförande frågar om yrkandena är rätt uppfattade och finner så.

Ordförande frågar om nämnden kan pröva tjänsteskrivelsens förslag till beslut först och därefter tilläggsyrkanden och finner så.

Ordförande frågar om nämnden kan besluta enligt tjänsteskrivelsens förslag till beslut och finner så.

Ordförande ställer bifall mot avslag avseende Sellstedts (V) yrkande och finner att det avslås.

Ordförande ställer bifall mot avslag avseende Hells (M) yrkande och finner att det avslås.

Reservation

Igor Hell (M) och Andreas Sellstedt (V) reserverar sig till förmån för eget yrkande.

Beslutsunderlag

Yttrande 2024-10-08

Skärpta regler om ungdomsövervakning och straffreduktion för unga (SOU 2024:39)

Beredningsansvariga

Utredare Camilla Nilsson,
Enhetschef Familjebehandling Lina Wennström
Ungdomsbehandlare Peter Gabrielsson
Utvecklingsstrateg Umebrå Frida Davidila
Utredare Lena Bolin
Verksamhetschef IFO Annette Forsberg
Biträdande verksamhetschef IFO Karin Österberg

Beslutet ska skickas till

Justitiedepartementet